

Briselē, 8.5.2013
COM(2013) 270 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

SASKAŅĀ AR LĪGUMA PAR EIROPAS SAVIENĪBAS DARBĪBU 25. PANTU

par 2011.-2013. gadā panākto virzībā uz reālu ES pilsonību

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

SASKAŅĀ AR LĪGUMA PAR EIROPAS SAVIENĪBAS DARBĪBU 25. PANTU

par 2011.-2013. gadā panākto virzībā uz reālu ES pilsonību

1. IEVADS

Saistībā ar Eiropas pilsoņu gadu (2013) un saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 25. pantu šajā ziņojumā atspoguļotas būtiskākās pārmaiņas ES pilsonības jomā no **2011. gada 1. janvāra līdz 2013. gada 31. martam**. Pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā minētajā ziņojumā izvērtēta arī Eiropas pilsoņu iniciatīva un aizliegums diskriminēt pilsonības dēļ¹.

Par cita veida diskrimināciju (LESD 19. pants) Komisija 2013. gada novembrī publicēs ziņojumu par rasu vienlīdzības direktīvu² un direktīvu par vienlīdzību nodarbinātības jomā³, un tajā konsekvēnti izvērtēs diskrimināciju rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma un dzimumorientācijas dēļ. Komisija arī publicēs ziņojumu par direktīvas piemērošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm⁴.

Ar Lisabonas līgumu tika piešķirts pilns juridisks spēks Eiropas Savienības Pamattiesību hartai, kuras V sadaļā iekļautas ES pilsoņu tiesības (39.-46. pants). Savienības pilsoņu tiesību attīstības novērtējums ir atspoguļots arī trīs gada ziņojumos par Pamattiesību hartas piemērošanu, ko pieņēma 2011. gada martā⁵, 2012. gada aprīlī⁶ un 2013. gada maijā⁷.

2. NORISES ES PILSONU TIESĪBU JOMĀ

2.1. Nesenās norises Eiropas Savienības Tiesas praksē par ES pilsonību

Vairākos principiāli svarīgos nolēmumos Eiropas Savienības Tiesa ir paudusi savu nemainīgu viedokli, ka **“Savienības pilsoņa statuss ir paredzēts kā dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss”**⁸.

*Zambrano*⁹ spriedumā Tiesa nosprieda, ka LESD 20. pants nepieļauj valsts pasākumus, kuru rezultātā Savienības pilsoņiem varētu būt atņemta iespēja faktiski izmantot tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar Savienības pilsoņa statusu. Piemērojot šo kritēriju konkrētajā lietā, Tiesa atzina, ka nelegālam migrantam, kas dzīvo kādā dalībvalstī, ir jāļauj uzturēties un strādāt šajā valstī, ja viņam ir nepilngadīgi aprūpējami bērni, kuri ir šīs valsts pilsoņi. Tiesa paskaidroja,

¹ Ar Lisabonas līgumu LESD 18. un 24. pants tika iekļauts LESD otrajā daļā “Diskriminācijas aizliegums un Savienības pilsonība”.

² Direktīva 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības.

³ Direktīva 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju.

⁴ Direktīva 2006/54/EK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (pārstrādāta versija).

⁵ COM (2011) 160 — http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/annual_report_2010_lv.pdf.

⁶ COM (2012) 169 — http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/charter-brochure-report_en.pdf.

⁷ COM (2013) 271 — http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/charter_report_2012_en.pdf.

⁸ Sk., piemēram, Lietu C-184/99 *Grzelczyk*.

⁹ Lietu C-34/09, *Ruiz Zambrano*.

ka atteikums piešķirt šim vecākam šādas tiesības neļautu bērniem faktiski izmantot tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar Savienības pilsoņa statusu, jo tas liktu viņiem pamest Eiropas Savienības teritoriju. Tiesa arī noteica, ka tas ir piemērojams pat tad, ja bērni nekad nav izmantojuši savas tiesības brīvi pārvietoties dalībvalstu teritorijā.

Citā lietā (*Dereci*¹⁰) Tiesa atzīmēja to situāciju īpašo un izņēmuma raksturu, kurās var piemērot šo kritēriju. Šis kritērijs ir piemērojams tikai situācijās, ja ES pilsonim būtu jāpamet Savienības teritorija kopumā (ne tikai tās dalībvalsts teritorija, kuras pilsonis viņš ir). Turklāt tas attiecas uz situācijām, kurās uzturēšanās tiesības nevar atteikt trešās valsts pilsonim, kurš ir dalībvalsts pilsoņa ģimenes loceklis, jo pretējā gadījumā tiktu mazināta šim dalībvalsts pilsonim esošās Savienības pilsonības lietderīgā ietekme. Tomēr apstākļi, ka ES pilsonis vēlas dzīvot kopā ar ģimenes locekli, kas ir trešās valsts pilsonis, nav pietiekams, lai pieņemtu, ka viņam būtu jāpamet Savienības teritorija, ja ģimenes loceklim netiek piešķirtas uzturēšanās tiesības.

Tiesa arī norādīja, ka valsts iestādēm vai tiesām katrā šādā gadījumā būtu jāizvērtē, vai atteikums piešķirt uzturēšanās tiesības varētu apdraudēt tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību, ņemot vērā Pamattiesību hartas 7. pantu, situācijās, kuras regulē Savienības tiesību akti, un ņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. pantu, kur Savienības tiesību aktus nepiemēro.

Pavisam nesen lietā *O, S*¹¹ Tiesa apstiprināja, ka principi, kas noteikti *Zambrano* spriedumā, ir piemērojami tikai izņēmuma gadījumos, bet noteica, ka šo principu piemērošana neattiecas tikai uz situācijām, kurās pastāv bioloģiska saikne, uzsverot, ka svarīgs faktors ir atkarības attiecības (juridiskas, finansiālas vai emocionālas).

2.2. ES pilsonības iegūšana un zaudēšana

Saskaņā ar ES tiesību aktiem ikviena persona, kam ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir Savienības pilsonis. Dalībvalstu ziņā ir izlemt, kas ir to pilsoņi un pieņemt pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumus, pienācīgi ņemot vērā ES tiesību aktus¹².

Pārskata periodā Komisija ir atbildējusi uz aptuveni 62 individuāliem pieprasījumiem, 29 Eiropas Parlamenta jautājumiem un sešiem lūgumrakstiem par šādiem jautājumiem.

Komisija ir saņēmusi Eiropas Parlamenta locekļu jautājumus par situācijām, kurās dalībvalstis ir nolēmušas piešķirt pilsonību cilvēku grupām, piemēram, tiem, kas pieder pie etniskām minoritātēm citās valstīs vai tiem, kuri veic noteikta apmēra ieguldījumus valsts bankā. Jautājumu iesniedzēji apšaubīja, **vai dalībvalstīm ir tiesības paredzēt nosacījumus to pilsonības iegūšanai**, jo īpaši, ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, kas paredz, ka, īstenojot savu kompetenci šajā jautājumā, dalībvalstīm “ir pienācīgi jāņem vērā ES tiesību akti”.

Interpretējot šo noteikumu *Rottmann* lietā¹³, Tiesa neapstrīdēja dalībvalstu ekskluzīvo kompetenci noteikt, kas var kļūt par dalībvalstu - un tādējādi arī Eiropas Savienības - pilsoni. Tā vietā Tiesa noteica ierobežojumus attiecībā uz dalībvalstu spēju atņemt Savienības pilsoņiem tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar Savienības pilsoņa statusu. Jo īpaši tā apstiprināja, ka dalībvalstu kompetences - paredzēt pilsonības iegūšanas un zaudēšanas noteikumus – īstenošana attiecībā uz Savienības pilsoņiem, *ciktāl tā skar Savienības tiesību*

¹⁰ Lieta C-256/11, *Dereci* un citi.

¹¹ Apvienotās Lietas C-356/11 un C 357/11, *O, S*.

¹² Sk., piemēram, Lietu C-369/90 *Micheletti* un citi.

¹³ Lieta C-135/08.

sistēmā piešķirtās un aizsargātās tiesības, kā tas ir gadījumā par naturalizācijas kārtībā iegūtas pilsonības atņemšanu, ir pakļauta pārbaudei tiesā, ņemot vērā Eiropas Savienības tiesību aktus. Komisijas saņemtajos jautājumos aprakstītās situācijas bija saistītas ar lēmumiem par dalībvalsts pilsonības *piešķiršanu*, kas neietekmēja Savienības tiesību sistēmā piešķirtās un aizsargātās tiesības.

2.3. ES pilsoņu brīva pārvietošanās un uzturēšanās (Direktīva 2004/38/EK)

2.3.1. Pasākumi, lai nodrošinātu Direktīvas 2004/38/EK pareizu transponēšanu un piemērošanu¹⁴

ES pilsoņu tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā ir viens no ES integrācijas pamatelementiem.

Pārskata periodā Komisija izvērta **stingru izpildes politiku**, lai nodrošinātu pilnīgu un efektīvu direktīvas ieviešanu visās dalībvalstīs. Rezultātā lielākā daļa dalībvalstu izdarīja grozījumus savos tiesību aktos vai ir apņēmušās to darīt, lai nodrošinātu atbilstību noteikumiem par brīvu pārvietošanos. Komisija cieši uzrauga šo apņemšanos izpildi, un tā sadarbojas ar attiecīgajām dalībvalstīm, lai rastu risinājumu vēl pastāvošajiem problēmjautājumiem.

Komisija 2011. gadā uzsāka lietas pret divpadsmit dalībvalstīm¹⁵. 2012. gadā — 2013. gada sākumā tā nosūtīja argumentētus atzinumus septiņos no šiem divpadsmit gadījumiem¹⁶. Rezultātā līdz šim piecas dalībvalstis ir grozījušas savus tiesību aktus vai apņēmušās to darīt¹⁷. Galvenie pārkāpumu procedūrās ietvertie jautājumi attiecas uz **Savienības pilsoņu ģimenes locekļu iecelšanas un uzturēšanās tiesībām**, tostarp viena dzimuma laulāto vai partneru tiesībām¹⁸, nosacījumiem par vīzu un uzturēšanās atļauju izsniegšanu ģimenes locekļiem, kuri nav ES pilsoņi, un materiālajām un procesuālajām garantijām pret ES pilsoņu izraidīšanu.

Tīmekļa portālā *Your Europe*¹⁹ sniegta informācija ES pilsoņiem par viņu tiesībām. Īpaša sadaļa ir veltīta tiesībām brīvi pārvietoties. Komisija arī publicē atjauninātu ES pilsoņiem paredzētu ceļvedi par tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties Eiropā²⁰.

2.3.2. Izskatītie pieprasījumi un sūdzības

Pārskata periodā Komisijai tika iesniegti 1566 individuālie pieprasījumi par brīvas pārvietošanās un uzturēšanās jautājumiem, no kuriem 581 bija reģistrēti kā oficiālas sūdzības. Komisija ir arī sniegusi atbildes uz 147 Eiropas Parlamenta jautājumiem un 137 lūgumrakstiem.

2011. gadā 2413 pieprasījumi par brīvas pārvietošanās jautājumiem tika iesniegti *Europe Direct* kontaktcentros un 3787 pieprasījumi 2012. gadā (veidojot 3,9 % no EDCC gada apjoma).

¹⁴ OV L 158, 77. lpp.

¹⁵ AT, BE, DE, CY, CZ, ES, IT, LT, MT, PL, SE, UK. (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-981_lv.htm).

¹⁶ CZ, LT (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-75_en.htm?locale=en), UK (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-417_en.htm?locale=en), AT, DE un SE (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-646_en.htm?locale=en) un BE (http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-122_en.htm).

¹⁷ MT ir grozījusi tās tiesību aktus. ES, IT, PL un SE ir apņēmušās izdarīt grozījumus līdz 2013. gada pavasarim.

¹⁸ Sk. arī ziņojumu par Pamattiesību hartas piemērošanu, COM (2013) 271.

¹⁹ <http://ec.europa.eu/youreurope/index.htm>

²⁰ http://ec.europa.eu/justice/citizen/files/guide_free_movement_en.pdf

Ar brīvu pārvietošanos un uzturēšanos saistītie jautājumi ir viena no trim galvenajām jomām gan *SOLVIT* saņemto informācijas pieprasījumu (922 informācijas pieprasījumi), gan lietu skaita ziņā (pārskata periodā *SOLVIT* ir izskatījis un slēdzis 481 lietas, no kurām 88 % tika atrisinātas).

2.3.3. *Risināmo jautājumu piemēri*

Valsts iestādēm ir tiesības izraidīt ES pilsoņus no savas teritorijas, tikai ņemot vērā atsevišķas stingras materiālās un procesuālās garantijas, kas noteiktas ES tiesību aktos. Lai nodrošinātu juridisko noteiktību attiecībā uz ES pilsoņiem, ir svarīgi, lai šīs garantijas ir pilnīgi un pareizi transponētas visās dalībvalstīs.

2010. gadā Francijas iestādes attiecībā pret nelikumīgu apmetņu iemītniekiem - galvenokārt Rumānijas un Bulgārijas izcelsmes **romiem** - izdeva izraidīšanas rīkojumus un rīkojumus atstāt Francijas teritoriju. Komisija rīkoja sarunas ar Francijas iestādēm, kuru rezultātā Francijas tiesību aktos pilnībā iekļāva garantijas, kas noteiktas ES tiesību aktos. Jaunie tiesību akti stājās spēkā 2011. gada jūnijā.

Dānija pieņēma jaunus izraidīšanas noteikumus, kas stājās spēkā 2011. gada jūlijā, un kurus piemēroja arī ES pilsoņiem, radot nopietnas bažas par to atbilstību ES pārvietošanās brīvības noteikumiem. Pēc Komisijas iejaukšanās un saziņas ar Dānijas valdību **Ārvalstnieku likumā** tika izdarīti grozījumi 2012. gada jūnijā.

Šie piemēri liecina, ka dialogs ar dalībvalstīm var būt efektīvs līdzeklis, lai risinātu jautājumus ES pilsoņu labā.

Vēl viens piemērs Komisijas rīcībai, lai nodrošinātu ES pilsoņu tiesības uz nediskrimināciju un likvidētu brīvas pārvietošanās šķēršļus, ir gadījumi saistībā ar **ārvalstu dubulto uzvārdu reģistrāciju**. Pēc Komisijas iejaukšanās 2010. gadā Zviedrija 2012. gadā izdarīja grozījumus savos tiesību aktos ar mērķi atļaut Zviedrijas pilsoņiem reģistrēt ārvalstu dubultos uzvārdus. Turklāt Komisija iesniedza prasību tiesā pret Beļģiju, lai nodrošinātu šādas tiesības arī Beļģijā dzimušiem bērniem, ja viens no vecākiem ir Beļģijas pilsonis, bet otrs ir no citas dalībvalsts.

2.3.4. *Nākotnes prioritātes*

Pēc Komisijas rīcības, lai nodrošinātu ES tiesību aktu transponēšanu, tā **galveno uzmanību pievērsīs faktiskai ES pārvietošanās brīvības noteikumu piemērošanai**. Komisija veic divus pētījumus par direktīvas 2004/38/EK piemērošanu. Pirmajā pētījumā, ko uzsāka 2012. gada beigās, tiks noskaidrots kā formalitātes un procedūras saistībā ar uzturēšanās dokumentu izdošanu ietekmē brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības. Otrajā pētījumā, ko uzsāka 2013. gada sākumā, tiks izvērtēta situācija un ES iedzīvotāju mobilitātes ietekme vietējā līmenī.

Iegūtie rezultāti tiks ņemti vērā citās darbībās, kas minētas 2013. gada ziņojumā par ES pilsonību, piemēram, vienkāršojot formalitātes attiecībā uz ES pilsoņiem un veicinot efektīvu brīvas pārvietošanās lietu izskatīšanu vietējā līmenī.

Turklāt pilnīga ES noteikumu par brīvu pārvietošanos īstenošana joprojām ir Komisijas prioritāte. Ziņojumu par šo noteikumu piemērošanu sagatavos, tiklīdz tiks pabeigti šie īstenošanas pasākumi un tiem sekojošs vispārējs brīvas pārvietošanās politikas ietekmes novērtējums.

Komisija turpina mudināt dalībvalstis dalīties ar informāciju un labāko praksi, tostarp par cīņu ar ļaunprātīgu izmantošanu un krāpšanu brīvas pārvietošanās jomā.

2.4. Vēlēšanu tiesības

ES pilsoņiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav, ir tiesības piedalīties (kā vēlētājiem un kandidātiem) pašvaldību un Eiropas Parlamenta vēlēšanās šajā valstī ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās valsts pilsoņiem.

Pārskata periodā Komisija atbildēja uz aptuveni 100 individuāliem pieprasījumiem, 50 Eiropas Parlamenta jautājumiem un 9 lūgumrakstiem par ES pilsoņu vēlēšanu tiesībām.

Piecos gadījumos Komisija rīkoja dialogu ar dalībvalstīm par jautājumiem, kas saistīti ar Direktīvas 94/80/EK transponēšanu (ES pilsoņu tiesības piedalīties pašvaldību vēlēšanās) un desmit gadījumos par Direktīvas 93/109/EK (ES pilsoņu tiesības piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās) transponēšanu. Rezultātā dalībvalstis izdarīja grozījumus savos tiesību aktos vai paziņoja par grozījumu izdarīšanu, lai panāktu atbilstību ES tiesību aktiem²¹. Komisija patlaban pabeidz savu izvērtēšanu un cieši uzraudzīs pausto apņemšanos izpildi un pilnīgu valsts tiesību aktu atbilstību.

Turklāt Komisija ir sazinājusies ar vienpadsmit dalībvalstīm, kuras nav ļāvušas citu dalībvalstu ES pilsoņiem dibināt politiskas partijas vai kļūt par to biedriem, kas ir pretrunā ar LESD 22. pantu. Divos gadījumos ir noskaidroti lietas apstākļi, vienā gadījumā valsts tiesību akti tika pieņemti saskaņā ar ES tiesību aktiem, un otrā gadījumā tika paziņots par grozījumiem. Pret pārējām septiņām dalībvalstīm tika uzsāktas lietas²².

Savā ziņojumā **par pašvaldību vēlēšanām**²³, ko pieņēma 2012. gada 9. martā, Komisija izvērtēja kā ES pilsoņu vēlēšanu tiesības tiek īstenotas vietējā līmenī un ierosināja dalībvalstīm veikt mērķtiecīgus pasākumus, lai veicinātu pilsoņu līdzdalību un palielinātu aktivitāti.

Komisija 2013. gada 12. martā iesniedza **Paziņojumu** “*Gatavojoties 2014. gada Eiropas parlamenta vēlēšanām: priekšlikumi vēlēšanu demokrātiskai un efektīvai norisei*” un **Ieteikumu** “*par Eiropas Parlamenta vēlēšanu demokrātiskas un efektīvas norises veicināšanu*”, kuru mērķis ir stiprināt Eiropas dimensiju Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Palielinot efektivitāti un samazinot administratīvo slogu, Ieteikums uzlabos arī dubultās balsošanas novēršanas mehānisma darbību, kas minēta Direktīvā 93/109/EK.

Padome 2012. gada 20. decembrī pieņēma **Direktīvu 2013/1/ES**²⁴, ar kuru atvieglo ES pilsoņiem iespējas kandidēt 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanās, jo tiem būs tikai jāuzrāda personu apliecinošs dokuments un paziņojums par savu atbilstību kandidēšanas nosacījumiem.

Visbeidzot, kā minēts 2010. gada ziņojumā par ES pilsonību, Komisija uzsāka diskusijas ar tām dalībvalstīm, kas liedz saviem pilsoņiem tiesības piedalīties valsts vēlēšanās, kad viņi izmanto savas brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības, un atstāj savas izcelsmes valsts teritoriju (vēlēšanu tiesību atņemšana). Pēc mērķtiecīgas diskusijas, kas 2013. gada

²¹ CY, PL un RO pieņēma jaunus tiesību aktus; CZ, SI un SK paziņoja, ka grozījumus savos tiesību aktos veiks līdz 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām. EE un LV ir sniegušas pietiekamus paskaidrojumus, bet BG, HU, LT un MT ir nesen pieņēmušas tiesību aktus, kas tiek izvērtēti.

²² CZ, ES, GR, LT, LV, PL un SK.

²³ Ziņojums par to, kā tiek piemērota Direktīva 94/80/EK ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus par to, kā tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās izmanto Savienības pilsoņi, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav COM (2012) 99.

²⁴ Padomes Direktīva 2013/1/ES, ar kuru groza Direktīvu 93/109/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātu kārtību tiesību kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās izmantošanai Savienības pilsoņiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav (OV L 26., 28. lpp.).

19. februārī notika kopīgā uzklaušanās ar Eiropas Parlamentu par ES pilsonību, Komisija ir iekļāvusi 2013. gada ziņojumā par ES pilsonību konkrētus pasākumus.

2.5. Konsulārā aizsardzība

ES pilsoņiem, kuri ceļo uz kādu valsti ārpus ES vai dzīvo kādā valstī ārpus ES, kur viņu dalībvalsts nav pārstāvēta, ir tiesības saņemt jebkuras citas dalībvalsts diplomātisko un konsulāro iestāžu aizsardzību ar tādiem pašiem nosacījumiem kā šīs valsts pilsoņiem.

Pēc 2010. gada ziņojuma par ES pilsonību pieņemšanas Komisija 2011. gada 23. martā iesniedza paziņojumu par *ES pilsoņu konsulāro aizsardzību trešās valstīs: situācijas raksturojums un nākotnes perspektīvas*²⁵, kā arī atklāja īpašu tīmekļa vietni²⁶.

Komisija 2011. gada 14. decembrī pieņēma priekšlikumu **direktīvai par Savienības pilsoņu konsulāro aizsardzību ārvalstīs**, kuras mērķis ir paredzēt skaidrus un juridiski saistošus noteikumus par dalībvalstu konsulāro iestāžu savstarpējo sadarbību un koordināciju, lai nodrošinātu, ka nepārstāvētiem ES pilsoņiem ir nediskriminējoša piekļuve citu dalībvalstu diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību aizsardzībai trešās valstīs.

2.6. Tiesības iesniegt lūgumrakstus Eiropas Parlamentam

ES pilsoņiem ir tiesības iesniegt lūgumrakstus Eiropas Parlamentam par Savienības jautājumiem, kas viņus tieši ietekmē. Eiropas Parlamenta Lūgumrakstu komiteja 2012. gadā saņēma 1964 lūgumrakstu iesniegumus, salīdzinot ar 2091 iesniegumu 2011. gadā un 1746 iesniegumiem 2010. gadā.

Laikposmā no 2012. gada janvāra līdz septembrim 1010 lūgumraksti tika atzīti par pieņemamiem no kopējiem reģistrētajiem 1400 lūgumrakstiem (72 %), salīdzinot ar 998 lūgumrakstiem 2011. gadā (71 %) un 989 lūgumrakstiem 2010. gadā (60 %). Saņemtie lūgumraksti tika vai nu nosūtīti iestādei vai struktūrai, vai arī slēgti, sniedzot tiešu atbildi lūgumraksta iesniedzējam.

Tāpat kā iepriekšējos gados, visbiežākie lūgumrakstos iekļautie jautājumi 2012. gadā bija saistīti ar pamattiesībām/tiesiskumu, vidi un iekšējo tirgu.

2.7. Tiesības iesniegt sūdzības Eiropas ombudam

ES pilsoņiem ir tiesības iesniegt sūdzības Eiropas Ombudam par ES iestāžu, struktūru, biroju un aģentūru pieļautām administratīvām kļūmēm, izņemot kļūmes, ko, pildot tiesu iestādes pienākumus, pieļāvusi Eiropas Savienības tiesa.

Pārskata periodā Eiropas ombuds ir reģistrējis aptuveni 2500 sūdzības gadā. Tādu sūdzību skaits, kas neietilpst Eiropas ombuda pilnvaru jomā, ir samazinājies no 1983 sūdzībām 2010. gadā un 1846 2011. gadā līdz 1720 sūdzībām 2012. gadā. Šis samazinājums ir galvenokārt pateicoties Eiropas ombuda interaktīvajai rokasgrāmatai, ar kuras palīdzību sūdzību iesniedzējus novirza pie kompetentās iestādes. 2012. gadā 19281 pilsonis ir izmantojis minēto rokasgrāmatu, lai saņemtu padomu.

Uz sūdzībām balstītu uzsākto izmeklēšanu skaits ir palielinājies no 323 izmeklēšanām 2010. gadā līdz 450 2012. gadā. Šis pieaugums izriet no Eiropas ombuda panākumiem, vēršoties pie potenciālajiem sūdzību iesniedzējiem.

Galvenokārt izmeklēšanas ir saistītas ar ES administrācijas nepietiekamu pārredzamību. 2012. gadā 21,5 % gadījumu bija saistīti ar pārredzamību, salīdzinot ar 33 % 2010. gadā un

²⁵ COM(2011) 149.

²⁶ <http://ec.europa.eu/consularprotection>.

25 % 2011. gadā. Eiropas ombuds ir spējis panākt labvēlīgu iznākumu 20 % gadījumos no visām izmeklēšanām, kas pabeigtas 2012. gadā (80 lietas).

2.8. Eiropas pilsoņu iniciatīva

Īstenojot Eiropas pilsoņu iniciatīvu, Komisiju var uzaicināt iesniegt tiesību aktu priekšlikumus jomās, kurās tai ir pilnvaras to darīt, ja iniciatīvu atbalsta vismaz viens miljons pilsoņu.

Regulā (ES) Nr. 211/2011, ko piemēro no 2012. gada 1. aprīļa, ir izklāstīti šādu iniciatīvu noteikumi un procedūras.

Laikposmā no 2012. gada aprīļa līdz 2013. gada februārim Komisija ir saņēmusi 27 lūgumus reģistrēt ierosinātās iniciatīvas. Piedāvāto jautājumu loks ir plašs, sākot ar beznosacījumu pamatienākumiem un augstas kvalitātes izglītību visiem, līdz plašsaziņas līdzekļu plurālismam un balsošanas tiesībām. Pirmā iniciatīva, atsaucoties uz tās organizatoriem, ir savākusi vajadzīgo atbalsta paziņojumu skaitu²⁷, bet vēl nav oficiāli iesniegta Komisijai.

Komisija 2011. gadā izveidoja dalībvalstu ekspertu grupu, lai apmainītos ar viedokļiem, zinātību un labāko praksi par uzdevumiem, kas dalībvalstīm jāveic saistībā ar pilsoņu iniciatīvas procedūru.

2.9. Statistikas dati par ES pilsoņiem, kuri ir izmantojuši brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības

2012. gada 1. janvārī aptuveni 13,6 miljoni ES pilsoņu dzīvoja (vismaz 12 mēnešus) dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav. Tomēr savas tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties izmanto daudz vairāk ES pilsoņu. 2011. gadā ES tika veikti vairāk nekā 180 miljoni ceļojumu privātā nolūkā un gandrīz 30 miljoni ceļojumu saistībā ar uzņēmējdarbību.

3. NORISES ATTIECĪBĀ UZ DISKRIMINĀCIJAS AIZLIEGUMA PRINCIPU PILSONĪBAS DĒĻ

LESD 18. pantā un Pamattiesību hartas 21. panta 2. punktā iekļauts aizliegums diskriminēt pilsonības dēļ, ievērojot Līgumu piemērošanas jomu un neskarot tajos paredzētos īpašos noteikumus.

Ņemot vērā to, ka šo principu piemēro attiecībā uz jebkuru jautājumu ES tiesību aktu materiālās piemērošanas jomā, tad šā principa aizsardzība ir Komisijas lomas neatņemama daļa, nodrošinot pareizu ES tiesību aktu piemērošanu dažādās politikas jomās, kā to atspoguļo daži indikatīvi piemēri pārskata periodā.

Virknē lietu, kas uzsāktas pret sešām dalībvalstīm (Austrija, Beļģija, Francija, Grieķija, Luksemburga un Vācija), Komisija apstrīdēja valsts noteikumus, kas regulē attiecīgās dalībvalsts pilsoņu piekļuvi darbam **notāra profesijā**. Savā 2011. gada 24. maija spriedumā Tiesa atzina, ka šādi noteikumi ir diskriminējoši pilsonības dēļ un tādējādi ir pretrunā ar Līguma noteikumiem²⁸.

2011. gadā - vēl vienā noteikumu izpildes nodrošināšanas gadījumā - Komisija iesniedza prasību tiesā pret Austriju, jo tās noteikumi paredzēja, ka sabiedriskā transporta atlaides piešķir tikai tiem studentiem, kuru vecāki saņem Austrijas ģimenes pabalstus. Savā spriedumā 2012. gada 4. oktobrī Tiesa atbalstīja Komisijas nostāju, ar kuru tā nostiprināja principu, ka

²⁷ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-107_lv.htm.

²⁸ Lietas C-47/08, C-50/08, C-53/08, C-54/08, C-51/08 un C-61/08.

ES studentiem, kas studē citur Eiropas Savienībā (ne savā izcelsmes dalībvalstī), ir tādas pašas tiesības uz atsevišķām priekšrocībām, kā attiecīgās dalībvalsts vietējiem studentiem²⁹.

Komisija 2012. gadā veica pasākumus saistībā ar problēmām, ar kurām saskaras Maltā dzīvojoši ES pilsoņi, kuri nav Maltas pilsoņi, attiecībā uz piekļuvi **ūdens un elektroenerģijas tarifu atlaidēm** saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kas pieejami Maltas pilsoņiem.

Komisija īstenoja arī mērķtiecīgu politisko rīcību jomās, kurās tika konstatētas īpašas problēmas saistībā ar diskrimināciju pilsonības dēļ.

Vairākās sūdzībās un ieinteresēto personu aicinājumos nodrošināt juridisko skaidrību tika norādīts, ka dažās dalībvalstīs pastāv apšaubāmi ar pilsonību saistīti ierobežojumi attiecībā uz piekļuvi sporta aktivitātēm un/vai sporta sacensībām. Lai tos novērstu, Komisija 2011. gada janvārī pieņēma [paziņojumu](#)³⁰ par Eiropas dimensijas attīstību sportā, kurā iekļauti norādījumi dalībvalstīm par to, kā nodrošināt praksi, kas nav diskriminējoša **attiecībā uz piekļuvi sporta aktivitātēm un/vai sporta sacensībām**.

Komisija 2011. gada decembrī sniedza norādījumus dalībvalstīm par to, kā nodrošināt, lai **mantojuma nodokļa pārrobežu noteikumi** nebūtu diskriminējoši pilsonības dēļ³¹. Pēc šo norādījumu iesniegšanas tika veikta izpildes horizontālā pārbaude attiecībā uz valsts noteikumiem par mantojuma nodokli, kas ir pretrunā ES līgumiem.

Komisija 2012. gada beigās uzsāka pētījumu, lai veiktu pilnīgu valsts tiešo nodokļu tiesību aktus izvērtējumu ar mērķi noteikt, vai tie rada netaisnīgus apgrūtinājumus darba ņēmējiem un personām, kas pārceļas uz citu dalībvalsti. Šī iniciatīva sagatavota pēc iepriekšējās iniciatīvas, kas uzsākta 2010. gadā, lai pārbaudītu dalībvalstu tiešo nodokļu tiesību aktus, nodrošinot, ka tie nav diskriminējoši attiecībā pret pārrobežu darba ņēmējiem. Pamatojoties uz šo, Komisija veic atbilstošus pasākumus un īsteno to pašu pieeju attiecībā uz iepriekš minēto 2012. gada pētījumu.

Komisija 2012. gada maijā ir izdevusi dalībvalstīm vadlīnijas³² par nediskriminējošām **vinješu sistēmām vieglajiem automobiļiem un motocikliem**.

Komisija 2012. gada jūnijā, kā daļu no tās centieniem veicināt izaugsmi labāk īstenojot Pakalpojumu direktīvu (2006/123/EK), izziņoja pasākumus³³, lai nodrošinātu, ka diskriminācijas aizlieguma princips **pakalpojumu saņēmēju** pilsonības dēļ tiek pareizi piemērots, kā arī izdeva dalībvalstīm konkrētus norādījumus par šā principa piemērošanu³⁴.

Atzīstot, ka **piekļuve maksājumu kontiem un citiem banku pakalpojumiem** ir kļuvusi svarīga iedzīvotāju līdzdalībai ekonomiskajā un sociālajā dzīvē, un kā 2012. gada oktobrī ziņots [Vienotā tirgus aktā II](#)³⁵, Komisija pieņem (tajā pat dienā, kad pieņem šo ziņojumu) iniciatīvu, kuras mērķis ir *inter alia* novērst diskrimināciju pilsonības dēļ attiecībā uz šādiem kontiem un banku pakalpojumiem³⁶.

²⁹ Lieta C-75/11.

³⁰ SEC(2011) 66/2.

³¹ COM(2011) 864.

³² COM(2012) 199.

³³ COM(2012) 261.

³⁴ SWD(2012) 146.

³⁵ COM(2012) 573.

³⁶ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to maksu salīdzināmību, kas saistītas ar maksājumu kontiem, maksājumu kontu maiņu un piekļuvi maksājumu kontiem ar galvenajiem to elementiem, COM(2013) 266.

Komisija 2012. gada beigās uzsāka pētījumu³⁷, lai izvērtētu, kā diskriminācijas aizlieguma principu pilsonības dēļ ievieš valsts tiesību aktos saistībā ar **piekļuvi augstākajai izglītībai, tostarp finansiālam atbalstam**.

Visbeidzot, Komisija 2013. gada 26. aprīlī ierosināja direktīvu, lai veicinātu darba ņēmēju brīvas pārvietošanās tiesību efektīvu izmantošanu ES³⁸, kuras mērķis *inter alia* ir novērst diskrimināciju **mobilo ES darba ņēmēju pilsonības dēļ**.

4. SECINĀJUMS

Šajā ziņojumā atspoguļotas galvenās norises un pasākumi ES līmenī saistībā ar ES pilsonību no 2011. gada. Tas papildina un pavada 2013. gada ziņojumu par ES pilsonību.

³⁷ “ES noteikumu par ES pilsoņu un viņu ģimenes locekļu brīvu pārvietošanos novērtējums un to praktiskā īstenošana”.

³⁸ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pasākumiem, ar ko veicina darba ņēmējiem piešķirto tiesību īstenošanu darba ņēmēju pārvietošanās brīvības jomā, COM(2013) 236.